

RELASJONELL VS BIOPSYKOSOSIAL FORSTÅELSE

 NTNU | Institutt for psykisk helse
**NAKU - Nasjonalt kompetansemiljø
om utviklingshemming**

Bilde av en person som står med armene i kryss og viser peace tegn.

HVA KOMMER DE NESTE 30 MINUTTENE

Bakgrunn: I Norge og gjennom CRPD legger vi i hovedsak til grunn en relasjonell, eller menneskerettslig forståelse av funksjonshemming, der funksjonshemmingen oppstår i gapet mellom samfunnets krav (rettigheter i samfunnet) og individets forutsetninger. I PAS legger man en biopsykososial forståelse av atferd som utfordrer til grunn, der målet er å forstå denne atferden, samt individets behov og erfaringer. Hva er forskjellen på disse forståelsene, og supplerer de hverandre?

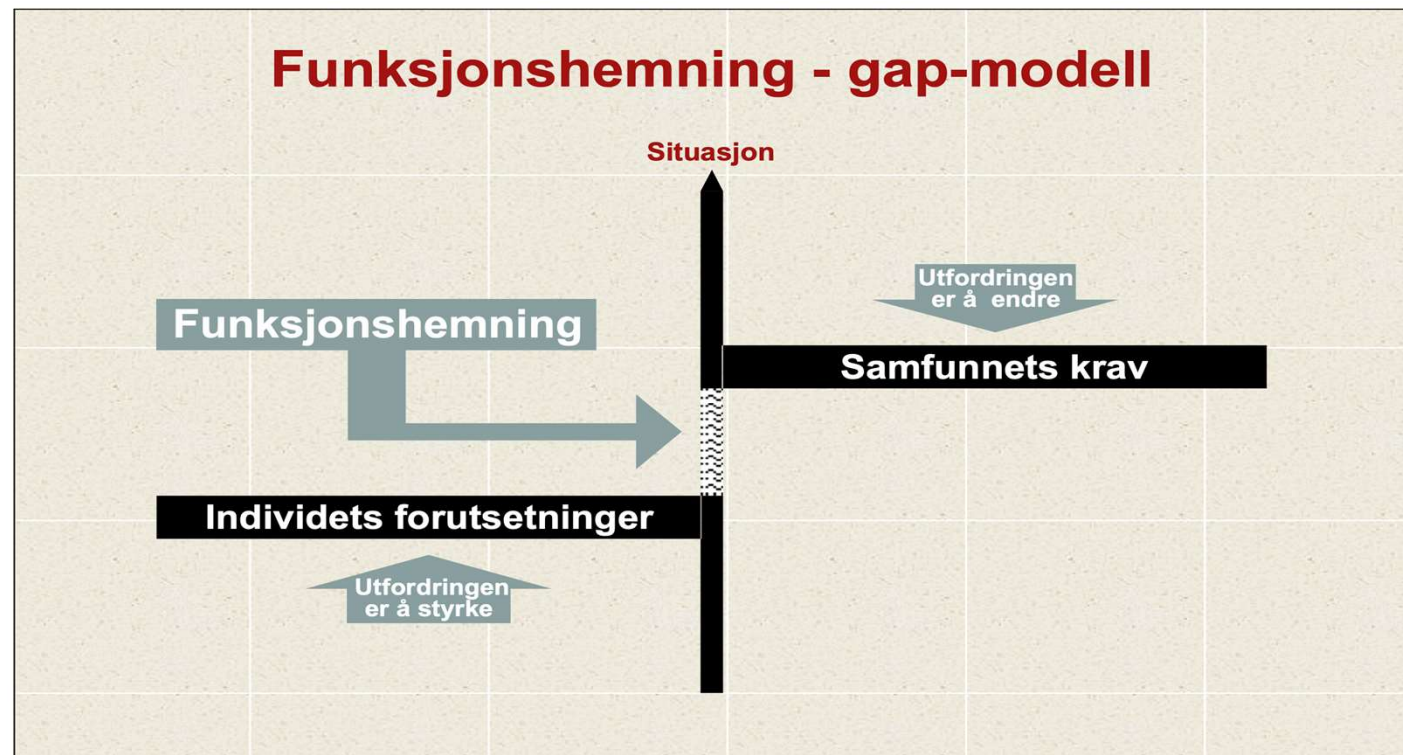
- Rettssikkerhet
- To forståelser, samme men ulike?
- Hva når det kommer til rettigheter gjennom CRPD?
- Hvem er det vi snakker om?

HVEM HAR ANSVARET FOR RETTSSIKKERHETEN TIL MIN DATTER?

- Asgeir Tranås har ei voksen datter med utviklingshemming, Tine. Han og kona Tordis vet hva det krever å forholde seg til et kommunalt system som i teorien skal være der for dem, men som de i praksis føler de ofte må kjempe mot. Han forteller om store forskjeller fra kommune til kommune når det gjelder hvilket tilbud som eksisterer, og hvilken hjelp som kan skaffes til veie.

ULIKE TEORETISKE FORSTÅELSER SOM VI KANSKJE KJENNER FRA FØR

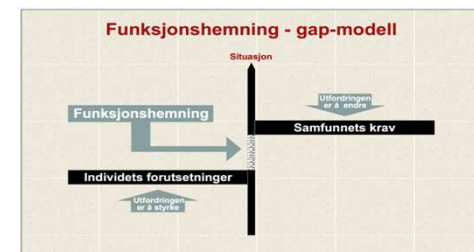
1. Biologisk/medisinsk
2. Sosial
3. Relasjonell/
menneskerettslig/
Biopsykososial

Figur 1.1 Illustrasjon av begrepet funksjonshemming

UTFORDRINGER MED GAP/ MENNESKERETTIGHETSMODELL

- Modellen gir lite føringer på individnivå
- Gir sterk føring på sammenheng mellom individ og samfunn
- Hvordan skape oversikt – CRPD viser til at man skal samle data
- menneskerettighetsmodell påpeker rettigheter. Hvor ofte har personer med utviklingshemming etterspurt sine rettigheter sammenlignet med personer uten kognitive vansker?
- Hvem har ansvaret for rettssikkerheten?

Figur 1.1 Illustrasjon av begrepet funksjonshemning

EN UTVIKLING SOM VI IKKE BRUKER?

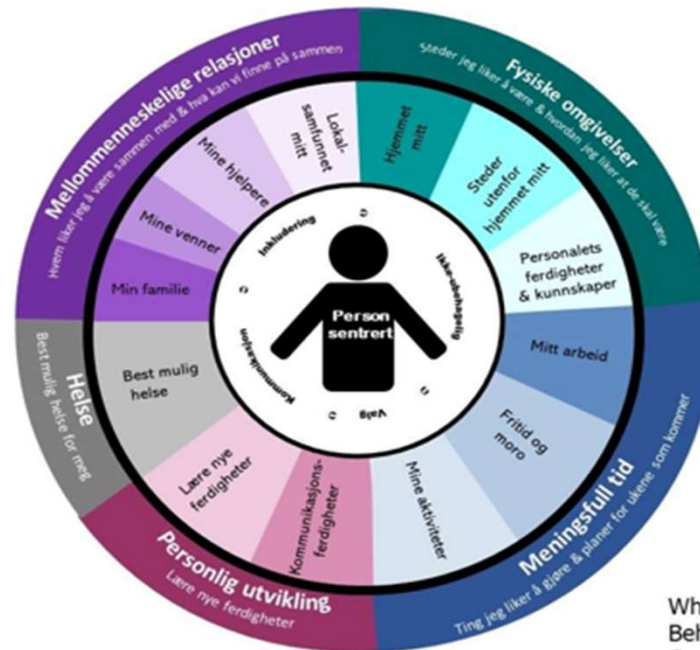
- WHO publiserte Den internasjonale klassifikasjonen av funksjon, funksjonshemming og helse, ICF, i 2001. Den ble utgitt for første gang på norsk i 2003. ICF har til hensikt å opprette et felles idegrunnlag og språk for å beskrive helse og helserelaterte forhold.
- ICF er en videreførelse av den relasjonelle forståelsen
- Mer egnet for klinisk arbeid og forskning
- ICF er en biopsykososial modell

BIOPSYKOSOSIAL MODELL

- Et ønske om å se samspillet mellom sykdom, utvikling og familieperspektiv på samme tid
- Oppgjør med den medisinske modellen
- PAS legger en biopsykososial forståelse til grunn

Det optimale livshjulet:

Hva gjør livet godt?
 & hvor skal vi lete hvis det er en atferd som utfordrer?

Wheel of Optimal Living, in the Positive Behaviour Support Policy, Saint John of God Community Services clg. Ireland 2018.'

BEGGE HAR SAMME MÅLSETTING

- Begge modellene får kritikk gjennom at de ikke har et godt vitenskapsgrunnlag – kausalitet
- Utspringet for måten å tenke på utviklet fra ulike områder – funksjonshemming og klassisk psykisk og somatisk helse.
- Den store fellesnevneren er at man ønsker å vise til at det er en gjensidighet i faktorer og at flere deler spiller en rolle.
- Begge forståelser (som kanskje ikke er en modell) er i utgangspunktet avhengig av en operasjonalisering av de enkelte deler for å fungere i en praktisk hverdag.

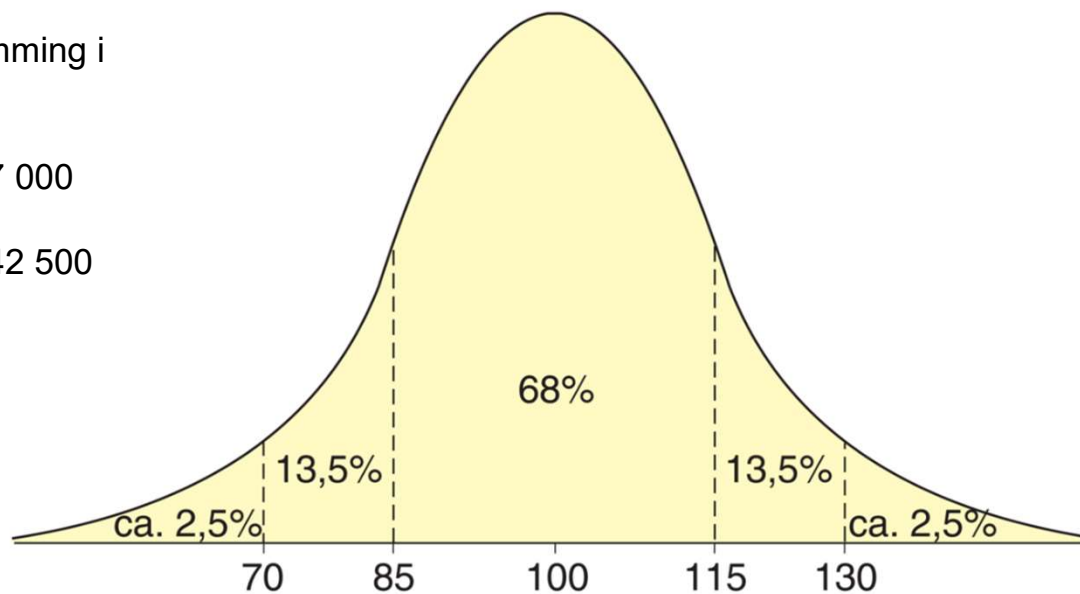
- Om PAS hadde blitt utviklet i Norge, hvilken forståelse/ modell hadde man lagt til grunn tror dere?

UTVIKLINGSHEMMING/ KOGNITIVE VANSKER. HVOR MANGE OG HVEM ER DET VI SNAKKER OM?

Rundt 24 000 med registrert utviklingshemming i Norge.

2,5 % av Norges befolkning utgjør ca. 137 000

13,5 % av Norges befolkning utgjør ca. 742 500

Gauskurve IQ

SAMARBEID ER ET NØKKEWORD

Asgeir sier han har truffet på mennesker som har forstått og vært ærlige i forhold til hva de kan og vet. Som har sagt «det er godt mulig du har rett, Asgeir - dette skal jeg undersøke».

– Da føler jeg at det er et samarbeid, og det er dét Tine trenger; folk som vil det beste for henne. Det er disse folkene som er grunnen til at vi har kommet så langt som vi har gjort i diverse saker opp gjennom årene. Det vi ønsker er samarbeid, kunnskap og at Tine skal få mest og best mulig intelligent hjelp, og best mulig bruk av ressursene som finnes. At rettssikkerheten til voksne med utviklingshemming er sikret, uavhengig av om foreldrene eksisterer eller ikke.

Bilde © Audgunn Wilhelmsen / Galleri Lista Fyr

Seniorrådgiver/nestleder NAKU, vernepleier og førstelektor helsevitenskap - Kim Berge

NTNU